

Milli mətbuat-150: Heç olmaz ki, doğru söz yerdə qalsın

I YAZI

Zaman-zaman müxtəlif tarixi hadisələr ayrı-ayrı xalqların tarixinə yazılmışlaşır, qərinələr sonra onun qurur mənbəyinə çevrilir. Filan tarixdə dönyanın bu ölkəsində kitab nəşr olunmuş, filan tarixdə bu ölkədə televiziya, radio yaranmış, filan tarixdə ilk təhsil ocağı fəaliyyətə başlamış, filan tarixdə kompüter bu ölkədə keşf edilmiş və sair kimi hadisələr bu gündən dünənə açılan pəncərədə parlaq görünən, mənsub olduğu xalqın, millətin inkişafını göstərən nümunələrdir.

Hər bir xalqın tarixində onun ilk mətbu orqanının yaranmasının da böyük əhəmiyyəti olduğundan həmin gün zamanın bütün dönenlərində böyük tətənə ilə qeyd edilir, anılır. Çünkü qəzet kütüklər arasında ən sanballı təbliğat vasitəsi kimi təsdiqlənmiş, bütün zamanlarda öz sözünü deməyi bacaran, təbliğatı vasitəsi mənsub olduğu xalqının maariflənməsində, insanlar arasın-

da ziya nurunun yayılması, sa-vadsızlığının, avamlığın aradan qaldırılmasında dəyərli vasitə olmuşdur.

Qəzet bütün dövrlərdə insanla-ra müasir dünya görüşü bəxş etmiş, dövrün ziyanlarının üz tutduğu ata ocağına çevrilmiş, onların millətin ayılması üçün yazdıqlarının ümumi kütłəyə çatdırılmasında yeganə vasitə olmuşdur. Bu il 150 yaşı tamam olan, bünövrəsi qəzet üzərində qoyulan milli mətbuatımız kimi...

Milli mətbuatımız necə yarandı: üç illik mübarizə

Hər bir dövlətin dövri mətbuatını yaranması müxtəlif esrlərə təsadüf edir. Əgər öz dövri mətbuatını Avropa XVI əsrde, Rusiya XVIII əsrin ilk illərində yaratmışsa, Azərbaycan buna 1875-ci ildə nail olmuşdur. Qədim tarixe, milli dəyərlərə, yüksək mədəniyyətə malik olan xalqın öz mətbuatını yaratma-

si nə üçün XIX əsrin sonlarına təsadüf etmişdir kimi sual meydana çıxır. Bunun bir neçə səbəbi var.

Tarixdən Azərbaycanda daim kimlərinə gözünün, tamahının ol-duğunu bilir, bu ulu torpağı, milli sərvətlərimizi mənimsəyib erazilərini genişləndirmək istəyində olanları tanıyırıq.

Həmin dövrlərdə hansı ki, Avro-pada, Rusiyada milli mətbuat yaranırdı, o dövrlərde Azərbaycan tarixin müxtəlif acı dönenlərini yaşa-maqda, feodal mütəqiyətinin əzablarına təbe olmaqdı idi. Dövrün çətinlikləri azərbaycanlıları məngənəsində sıxır, onların əl-qlunu bağlamaqla, böyük ciddi-cəhdə özüne təbe etdirirdi.

Həmin dövrde bir çox xalqlar kimi, azərbaycanlılar da dünyada baş verən xəbərləri əsasən səy-yahlardan, uzaq əllərdən gələn qasıdlərdən, xarici səfirlərdən, tacir-lərdən, şahların, hakimlərin fərmanlarından, şəhər və kəndlərdəki xüsusi carçılardan alırdılar.

Çarizm doğru söz danışanın di-lini kəsdiyi, susdurdugu halda, təbii ki, milli mətbuat yaratmaq təşəbbü-

sündə olanlara imkan verməzdı. Çünkü bunun nə ilə neticələnəcəyi-ni yaxşı bilirdi. Avropada, Rusiya-da-gözünən qarşısında milli mətbuatın yaranmasının xalqa, millətə müsbət neticələrini görən çarizm müstəmləkə siyasetində bunun heç de yaxşı nəticə verməyəcəyini anlayırdı.

Əgər bu siyaseti 70 il əsərətində yaşadığımız Sovetlər Birliyinin müstəmləkəçilik siyaseti ilə müqayi-sə etsək, xalqın eyni bələlərə dü-çər olduğunu, nəyə nail olmaqdə ləngidildiyinin yalnız bu siyasetlə bağlılığını aydın görərik.

Məgər 1917-18-ci illərdən 1990-ci illərə qədər xalqın yaşadıq-ları-müstəqilliyinin zorla əlindən alınması, 70 il Rusiya imperiyasının əsərətində yaşaması, torpaqlarının erməni əli ilə işğalı, repressi-yalar, ləkələr, qırınlar, qanlar, xalqın saysız-hesabsız dərəcədə şəhid vermesi tarixən davam etdirilən bu siyasetin behərləri deyildimi?

Bəli, yuxarıda da qeyd etdiyi-miz kimi, söylənən sözün kütüklərin şururunda inqilab yaradacağını gün kimi aydın bilən, bununla ictimai

Azərbaycan
Respublikasının
Medianin İnkışafı
Agentliyi

*Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianin
İnkışafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə
“Fikir, söz və məlumat azadlığının,
plüralizmin inkişaf etdirilməsi” istiqaməti
çərçivəsində hazırlanıb*

quruluşda dönüş yarana biləcəyinə əmin olan çarizmin ən ehtiyat etdiyi sahə mətbuat idi. Həmin dövr-dən xeyli sonra qəzet çıxarmaq tə-şəbbüsündə olan Həsən bəy Zərdabi kəskin etirazlarla qarşılaşdı. Üç illik gərgin mübarizədən usan-mayan, bezməyən H. Zərdabi qə-zet işinin reallaşması üçün çox əziyyət çəkməli oldu. Onun "Rusiyada əvvəlinci Azərbaycan qəzeti" məqaləsində oxuyurug: "Hər kəsi çağırıram - gelmir, göstərirəm gör-mür, deyirem - qanmir. Axırda gör-düm ki, onları haraylayıb çağırmaq-dan, onlara deməkdən başqa bir qeyri-əlac yoxdur. Olmaz ki, mənim sözümü eşidənlərdən heç bir qan-nan olmasın. Necə ki, bir bulağın suyunun altına nə qədər bərk daş qoysan, bir neçə ildən sonra su tö-külməkdən o bərk daş mürür kimi əriyib deşilir, habelə söz də... Ələ-xüsus doğru söz... Belədə qəzet çı-xarmanın savayı bir qeyri-əlac yoxdur... Heç olmaz ki, doğru söz yerdə qalsın. Hər ilde on qəzet oxu-yandan birisi oxuduğunu qansa, onların qədəri ilbəl artar... Sonra düşmənin düşmənliyi, dostun dostluğunu və dost göstərən doğru yolun doğru olması aşkar olar."

H. Zərdabinin bu fikirləri onun bir tərəfdən nə qədər geniş dünyagörüşə malik olduğunu, xalqının maariflənməsini ürəkdən istəməsinin, bunun üçün mübarizədən əl çəkmədiyinin, millətinə yalnız söz-lə, doğru sözə düzgün yol göstərə bildiyinin göstəricisi idisə, digər bir tərəfdən çar mütəqiqiyətinə nifretinin, onu devirməyin yalnız xalqın maariflənməsi ilə mümkün ola biləcəyi səbəbindən qəzet çıxarmaq isteyində olmasının göstəricisi idi. Və beləliklə, uzun və gərgin mübarizə dolu illər arxada qalır. H. Zərdabi qəzet çıxarmaq üçün hökumətdən nəhayət ki, icazə ala bilir. Çətin bir dövrdə ciyinlərini ağır bir yükün altına verir.

Hürufat məsələsi və əslində "Əkinçi"...

Hökumət ona qəzet çıxarmaq üçün icazə verəndə düşünürdü ki, onuz da Qafqazda ərəb hürufatı yox dərəcəsindədir, belə bir vəziyyətdə çətin ki, Zərdabinin arzuları həyata keçə. H. Zərdabi isə bütün bunları lap əvvəldən görür və bu çətinliyə sinə gərəcəyinə inanırırdı. Hürufat üçün neçə-neçə şəhərlər gəzən, neçə-neçə qapıları döyen, neçə-neçə insanlara xahiş edən H. Zərdabi axır ki, buna nail oldu. Bu işdə ona həmin dövrdə Türkiyənin İstanbul şəhərində "Babi-ali caddəsi"ndə mətbuat və kitab ticarəti sa-

həsində işleyən azərbaycanlılar böyük köməklik göstərmişlər. H. Zərdabi xatirələrində onların əməyini yüksək dəyərləndirdiyini qeyd etmişdir.

Zərdabinin çox böyük əziyyət-lərindən sonra, nəhayət, 1875-ci ilin iyul ayının 22-də "Əkinçi" qəzeti ilə milli mətbuatımızın bünövrəsi qo-yuldu. H. Zərdabi ilə bağlı tədqiqat-larda oxuyurug ki, qəzətin adı ilə bağlı sonralar fikir ayrılıqları mövcud olmuşdur. Qəzəte nə üçün məhz "Əkinçi" adının qoyulması bir çox tədqiqatçıların ayrı-ayrı mülahizələr irəli sürməsinə səbəb olmuşdur. Onlardan bəzilərinin fikrincə "Əkinçi" elə lap əvvəldən kənd tə-sərrüfatı məsələlərini əks etdirən bir qəzet olmalı imiş. Lakin qəzəte verilən "Əkinçi" adı da təsadüfi de-yildi. "Əkinçi" adı elə onun demokratliyinin göstəricisi idi.

"Əkinçi"nin qarşısında hər şey-dən əvvəl siyasi vəzifə durdurdu və əkinçilik vəzifələri ona tabe idi. Dini mövhümata qarşı mübarizə, dini məktəblərin pislenmesi, yeni, dün-yəvi elmlərin geniş təbliği, xalqı azadlıqça çağırmaq, geniş maarif uğrunda mübarizə əkinçilik məsə-lələri dairəsində çox-çox kənara çıxırı. Qəzətin bölmələrinə ayri-ayri adlar qoyulmasına baxmaya-raq onlar adları çəkilən bu məsələ-lərlə üzvi surətdə bağlı idi. Lakin Zərdabi o dövrdə qəzətə diqqəti çəkən ad vere bilməzdi. İllerlə çar müstəmləkəciliyinə süründürməciliyə əzablarına tab getirib qəzət çı-xarmaq üçün izin alan Zərdabi yaxşı düşünürdü ki, qəzətin adı da, orada yazılanlar da zərrəbinə analiz ediləcək. Buna görə də çarizmin diqqətini çəkməyən ad altında, sər-lövhələr altında nəzərində tutduqlarının hamisini həyata keçirməyə başlıdı. Bütün bunları ona məsləhət də etmişdilər. Həsən bəy Zərdabi "Həyat" qəzətində dərc edilmiş "Rusiyada əvvəlinci türk qəzeti" adlı məqaləsində yazdırdı: "Bizim qubernator... general Staroselski, doğrudur, xalis rus idi, amma öv-reti gürcü qızı idi. Ona görə de Qaf-qazın yerli əhalisini artıq dost tuturdu... mən ona dərdimi deyəndən sonra məsləhət gördü ki, qəzətin adını "Əkinçi" qoyum ki, guya məhz əkin və ziraətdən danişacaq və özü de boynuna çəkdi ki, sen-zorluğu qəbul elesin. Bu tərəfərəzə verib izin aldım".

Əgər sadəcə "Əkinçi" idisə...

Qəzət əkinə həsr olunmuşdusa, əkinçilik qaydalarından danışırı-za, gelin, qəzətin müxtəlif saylarında dərc olunmuş ayri-ayri yazılıra diqqət yetirək.

...Bizim xalq dünya işlərini belə soyuq tutmağı bilir ikən biz "Əkinçi" qəzətini çap etdirməyi başlamışıq və bizim təkədə bir yuxudan oyananlarımıza ümidi olmuşuq ki, xalq qəzət oxuyub ondan mənfiətberdar olmağa və dünya işlərindən xəberdar olmağa səy edəcəklər. Əlbəttə, yəqin ki, onlar səy elədiklərə keçən il bizim altı yüzəcən müşəterimiz var idi. Amma indi belə məlum olur ki, onlar xalq qəzəti oxumağa səy etmirlər və yəqin fikir ediblər ki, xalq qəzəti oxumağa adət edib və özü onu alıb oxuyacaqdır. Lakin iki aydır bizim qəzət gələn ilə çap olunmadan ötrü qəzətimizdə elan basdırırıq, amma buçağadək ancaq qırx adam onu gələn ilə almağa xahiş edib".

"Əkinçi",
1 yanvar, 1876-ci il

...Mənim dostum... mənənə yazır ki, haçan elmi-əbdan bəhsindən el çəkəcəksiniz və o bəhsin qəzətdə nə işi var? Ondan əlavə yazır ki, ol qədər qəzətdə elmi təhsil xüsusunda yazırıñ ki, qorxuram bu ənqərib zəməndə xalqın qəzət oxumaqdan rəğbəti kəsilsin... Salisən, qəzət dərviş kimi nağılı deyə bilməz, onun borcudur ki, işlərin yaxşı və yamanlığını ayna kimi xalqa göstərsin, ta xalq öz nikbədindən xəberdar olub onun əlacının daılınan olsun...Pəs, dostum, doğru deyiblər ki, əlheqq mürrün (doğru söz acı olur). Amma bize hökm olub ki: "qılıl-haqq və löv kənə mürrün (deyin sözün doğrusunu acı da olsa!)".

"Əkinçi",
14 aprel, 1876-ci il

...Ay qardaşlar, bizlərdə qardaşlıq həmiyyəti yoxdur: qart-qurt rus dili bilənlərimiz rus qəzəti gətirdillər ki, onu əvəmünas görüb onlara artıq hörmət eləsin. Şaltay-baltau rus yazılı bilənlərimiz rus qəzətlərinə məktublar göndərirlər ki, onlar çap olunanda ruslar ona hörmət etsin. Heyhat, biz kor olmu-

şuq ki, birçə qəzəti də saxlaya bilmirik və bununla belə qeyri millətlərə gülürük...".

"Əkinçi",
25 iyul, 1876-ci il

... Bizim Qafqaz vilayətinin bir şəhərində iki şəxs bir-birile belə səhbət edirlər:

Sual: "Əkinçi" qəzəti deyir ki, zəmanımız dəyişilib. İndi elm təhsil etmək gərək. Ona binaən lazımdır elm kitabları gətirdib öz diliñdə elm öyrənmək.

Cavab: O elmləri öyrənmək bize lazıim deyil. Niye ata-babalımız o elmsiz yolla getdilər, biz edə bilmədik? Bizim öz elmimiz bize bəsdir və eger hər kəs o elmləri öyrə-

ibarət olduğundan danışacaq.

Baş məqalə təşvişi... Və Zərdabi yanaşması

H. Zərdabi qəzətin programını çar məmurlarına təqdim edəndə onlar programdakı baş məqalələr bölməsi haqqında çox böyük təşviş hissi keçirmişlər. Və ondan tələb etmişlər ki, qəzətin bu bölməsində nədən yazılaçığı barədə məlumat versin. Demək ki, bu bölmə onları çox narahat etmiş və baş məqalənin xalq arasında hər hansı bir ictimai fikri formalasdırmasından hələ əvvəldən qorxularmış. Ona görə də dəfələrlə Zərdabidən tələb edilmişlər ki, bu bölməni programdan çıxarsın: niye baş məqalədə deyiləcək məsələlər barədə qəzətin digər bölmələrində danışmaq olmaz?

Zərdabi ise baş məqalələrdə nədən səhəbət açılacağı barədə danışa bilməzdi. Çünkü çar məmurlar bir bəhanə axtarırdılar ki, qəzətin işq üzü görməsinə mane olalar. Lakin sonraları Zərdabının bu barədə yazdıqlarını oxuyarkən, sözün həqiqi mənasında, adam kədərlənir, bir ziyanı ömrünün nə qədər dəyərli, qiymətli olması qarşısında heyretlənir. O, yazırı: "Siz məndən tələb edirsiniz ki, "Əkinçi" qəzətin programını mükəmməlləşdirim, daha doğrusu, xüsusiylə yerli ehtiyaclarla və tələbata həsr edilmiş baş məqalələr adı altında nə demək istədiyimi aydınlaşdırırm və soruşursunuz ki, bu məqalələri q-

ratlığı narahatlığı əlyazmaları ilə "bölüşürdü".

Bu əlyazmalarla tanış olan hər kəs Zərdabının nə kimi çətin maneələri dəf etdiyini, milli mətbuatın yaradılması yolunda hansı çətinliklərlə üzləşdiyini, həyatını hər an ölüm təhlükəsi ilə yaşadığını açıq şəkildə hiss edir. "Əkinçi" səhifələrində yazılanlarla tanış olduqda isə onun doğrudan da xalq qarşısında xidmətlərinin sonsuz olduğunu görünür. O qədər təqib olunmasına baxmayaraq, yənə də sözünü demek cəsarətin göstərməsi, kütünləri zülmədən, işgəncədən azadlığa çəgirməq qabiliyyəti eśl qəhrəmanlıq nümunəsidir.

150 yaşlı milli mətbuatımız

Öləke Prezidentinin 25 aprel 2025-ci il tərixli Sərəncamı ilə milli mətbuatımızın 150 illik yubileyi ölkəmizdə geniş şəkildə qeyd olunacaq. Sərəncamda qeyd olunan fikirlər 150 yaşlı mətbuatımıza verilən qiymət və deyərdir: XIX əsrin ikinci yarısında dünənin neft və sənaye mərkəzlərində birinə əvvəlmiş və iqtisadi yüksəlik dövrünü yaşayan Azərbaycanın ictimai-siyasi və mədəni həyatında əsaslı dəyişikliklər baş vermiş, məarifçilik hərəkatı genişlənməyə başlamış, milli mətbuatın yaranması zərurəti meydana çıxmışdır. Məhz buna görə də 150 il əvvəl - 1875-ci il iyulun 22-də görkəmli ziyanlı, təbiətşunas alım və maarifçi-publisist Həsən bəy Zərdabının Azərbaycan dilində nəşr etdiyi "Əkinçi" qəzəti milli mətbuatımızın ilk nümunəsi və ölkəmizin həyatında mühüm hadisə kimi tarixə düşməşdir. Cəmi iki il fəaliyyət göstərən qəzət maarifçi ideyaların carşısı olmuş, cəhalətə və xurafata qarşı kəskin məqalələr dərc etmiş, milli özüñüdərkin, ictimai, siyasi və bedii fikrin inkişafına, mütərəqqi jurnalist nəşlinin yetişməsinə önemli töhfə vermişdir.

"Əkinçi"dan sonra onun ənənələrini davam etdirən çoxsaylı nəşrlər dövrün vətənpərvər ziyanlarını, maarifçilərini eyni məsələ ətrafında birləşdirərək, milli oyanış prosesinin aparıcı vasitələrindən biri kimi, ümummilli məqsədlərin gerçəkləşməsində mühüm rol oynamışlar.

Bəli, "Əkinçi" qəzətinin nəşri Azərbaycan xalqının ictimai fikir tarixində ən parlaq hadisə və demokratik əhval-ruhiyyəli insanların həyatında, sözün əsl mənasında, bir bayram oldu. İlk mətbuat orqanı olan bu qəzət savadsızlığın hökm sürdüyü bir cəmiyyətdə yaranaraq xalqa mövcud quruluşun iç üzünü daha aydın şəkildə, sadə dildə çatdır-

ziraətdən bəhs edən bir qəzət olduğunu qeyd edirdi. Lakin bunun özü də Zərdabının siyasi addımlarından biri idi. Qəzətin ideya istiqaməti artıq çar məmurlarına məlum idi. Belə bir vaxtda Zərdabi üzərində senzura nəzəreti güclənmişdi. Oxucular isə, rus-türk müharibəsi getdiyindən qəzətdə bu barədə xəberləri oxumaq istədiklərini bildirirdilər. Belə olduqda Zərdabi mühərribə xəberləri oxumaq istəyən abunəçilərə cavab olaraq yazmışdı: "...İndi bizim qəzətə oxuyanlar bizdən daha təzə xəberlər isteyir. Amma... Bizim qəzətənən adı məlum edir ki, onun üməd mətləbi əkin və ziraət və elm xəberləri olsun. Ona binaən egerçi bu halda işlər dəyişildiyi təzə xəberlər artıb və qəzət oxuyanlar artıraq müştəqdir, lakin biz neinkin irəlikindən ziyan xəberlər yaza bilirik, hətta bəzi səbəblərə ol qədər də yazmağa vahimə edirik. Belədə müştərilərimizdən iltimas olunur bizdən rəncidə-xətir olmasına ki, onların könlü istədikcə təzə xəberlər yazmaq olur".

H. Zərdabi kənd təsərrüfatına aid dərc etdiyi məqalələrdə belə köhnə cəmiyyətin qayda-qanunlarının, əkinin feodal-patriarxal üsullarla aparılmasının yaramazlığını göstərir, yeni təsərrüfat formalarına keçməyin üstünlüyünü təbliğ edirdi. Həmçinin Azərbaycanın iqtisadiyyatının inkişafı da qəzətdə açıqça göstərilir. Bütün bunlar xalqı öz hüquqları uğrunda mübarizəyə səsləmək idi. Dövrün sərt qanunları qarşısında bir qəzət yazılıları ilə çıxış etmək, kütünlər arasında iş aparmaq doğrudan da böyük hünər tələb edirdi. Bu hünər isə Zərdabidə xalqına olan sevgisindən, millətinə bağlılıq hissindən formalaşmışdı. Onu gözleyəcək bütün təqibləri göz önüne alaraq davam etdiridi işləri əslər sonra da Zərdabının Azərbaycan xalqının ictimai həyatında xidmətinin, rolunun nədən

zətin digər şöbələrindən birində, xüsusilə elm şöbəsində vermek olmazmı? Doğrudur, mən baş məqalələrdə toxunmaq istədiyim ehtiyaclar haqqında digər şöbələrdəki məqalələrdə də danışmaq olar, lakin nəqli xarakter daşıyan həmin məqalələrdə bu həyatın qüsurlarını xalqa göstərmək, bilavasitə qüsurlardan bəhs etməklə oxucunun diqqətini özünə cəlb edə biləcək, baş məqalələrdəki qədər münasib deyildir. Buna görə də mən hesab edirəm ki "Əkinçi" qəzəti üçün baş məqalələri zəruridir və bu məqalələrsiz qəzət nəinkin inkişaf etmiş, hətta yarımminkşaf etmiş adamlar tərəfindən həvəssiz oxunan məlumat yığını olacaqdır. Bizim məhz yerli ehtiyaclarımıza və tələblərimizə gəldikdə isə, mən bunlar haqqında baş məqalələrdə dənişəcəğam. Bunun nə demək olduğuna cavab vermek, məhalin müsəlman əhalisinin ehtiyacının həmisiనi sərf etmək demək olardı. Hər kəs mənimlə razılaşar ki, qaba avamlığın, dilənciliyin, acliğın və s. səbəbləri haqqında bu qısa izahatda dənişəcək mümkün deyildir. Bu səbəblərin şərh edilməsi və onlara vasitə göstərilməsi "Əkinçi"nin baş məqalələrinin predmeti olacaqdır".

Bu fikirlər Azərbaycan Respublikası Elmlər Akademiyası yanında Respublika Əlyazmaları Fondundan, Həsən bəy Zərdabının əlyazmaları fondundan götürülmüşdür. Bu sətirləri oxuyarkən insanda belə bir təəssürat yaranır ki, Zərdabi "Əkinçi" qəzətinin təqiblərlə üzləşdiyi anlarda üzə, yəni qəzətin bağlanmaması nəmənə nələri deməməye məcbur idisə, əlyazmalarında əslində kim olduğunu, nə demək, nə etmək istədiyini açıq şəkildə yazır, sanki çar mütləqiyətinin ya-

maq kimi vəzifələri qarşısında ali məqsəd olaraq qoymuşdu. Onun əsas məqsədi ictimai-siyasi məsələləri öz sehifələrində işqalandırmış idi.

Zərdabi bu qəzət vasitəsə Azərbaycan xalqının özüñüdərkinin formalaşdırmaq, onu cəhalət və avamlıq bələsindən xilas etmək, labüb cəmiyyətin çirkinliyini cəmiyyətə göstərmək, xalqı öz hüquqları və azadlıqları uğrunda mübarizəyə səsləmək istəyirdi. Və bu naıl oldu da.

150 illik tarixi yolda gördükərimiz, yaşadıqları, əldə etdiklərimiz və salnaməyə çevirdiklərimizin hər biri isə seləfimizə layiq xələf olduğunu göstəriciləridir.

Mətanət Məmmədova